

УДК 343.12:343.132

Кучинська О. П. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ;
Сергєєва Д. Б. – доктор юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент кафедри правосуддя юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРОРА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Рец. на кн.: Розатюк І. В. Процесуальна діяльність прокурора на стадії досудового розслідування : монографія / І. В. Розатюк. – Київ : Нац. акад. внутр. справ, 2016. – 544 с.

Однією з гарантій реалізації завдань кримінального судочинства щодо захисту особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень, охорони прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження, а також швидкого й неупередженого розслідування є участь у процесі прокурора. Роль зазначеного суб'єкта полягає в здійсненні обвинувальної діяльності на стадії досудового розслідування шляхом процесуального керівництва ним, а на стадії судового розгляду – підтримання публічного обвинувачення. Саме ці два напрями і є складовими кримінальної процесуальної діяльності прокурора.

Водночас нині бракує комплексного розроблення теоретичних, правових та праксеологічних засад кримінальної процесуальної діяльності прокурора за сучасних умов протидії злочинності. Статистичні дані результатів прокурорсько-слідчої роботи в державі за останні п'ять років свідчать про значний обсяг та багатofункціональність прокурорської діяльності, а також значущість вказаних проблем як для теорії досудового розслідування, так і для практики розкриття й розслідування злочинів. Це підтверджує актуальність проблематики, якій присвячено монографію.

Авторів видання завдяки вивченню норм міжнародного права, зарубіжного та вітчизняного законодавства, теоретичних положень кримінального процесу й криміналістики, а також практики його застосування в кримінальному судочинстві вдалося визначити теоретико-правові та практичні засади діяльності прокурора у сфері кримінального судочинства. Зокрема, констатовано невідповідність правозастосовної практики вітчизняного судочинства та практики застосування рішень Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) на теренах України. Такий очевидний дисбаланс у правозастосовній сфері пов'язаний із тим, що Україна вже третій рік поспіль перебуває на першому місці за кількістю звернень українців до ЄСПЛ щодо порушення їхніх прав у державі. Ідеться про майже четверту частину від усіх скарг, що надходять до зазначеної інституції. У цьому контексті особливого значення набувають питання якісної реалізації прокурором функції обвинувачення під час прийняття, розгляду заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення, збирання доказів, нагляду за прийняттям процесуальних рішень слідчими на різних етапах досудового розслідування, застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення негласних слідчих (розшукових) дій тощо.

Заслугує на увагу твердження автора щодо відповідності українського законодавства засадам міжнародного права, які закріплені в низці міжнародних документів, принципам участі прокурора в кримінальному судочинстві. Так, процесуальні норми чинного Кримінального процесуального кодексу (КПК) України чітко відповідають нормам прямої дії – Основного Закону України. Водночас Конституція України є безпосереднім продовженням міжнародних актів – Загальної декларації прав людини та Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, які є обов'язковими для виконання в нашій державі.

У праці розглянуто історико-правові передумови участі прокурора в кримінальному судочинстві, поняття, сутність і завдання кримінальної процесуальної діяльності прокурора як суб'єкта кримінального провадження. Слушним є переконання автора щодо пріоритетності функціонального призначення прокурора як обвинувача, котрий фактично розпочинає здійснювати обвинувальну діяльність, встановлюючи достатні підстави підозрювати, обвинувачувати певну особу в учиненні

кримінального правопорушення на досудовому провадженні, та закінчує її після винесення обвинувального вироку суду щодо такої особи на стадії судового розгляду кримінального провадження, реалізуючи наглядові функції процесуального керівника й керівника органу та інші в межах повноважень, визначених КПК України. У контексті цієї тези науковець пропонує закріпити в Конституції дефініцію функції публічного обвинувачення, здійснюваної прокурором, не обмежуючись лише підтриманням публічного обвинувачення на судовій стадії.

У монографії представлено порівняльно-правову характеристику правового статусу прокурора за кримінальним процесуальним законодавством різних країн світу. Розглянуто проблемні питання його кримінальної процесуальної діяльності на початковому етапі, а також під час подальшого проведення досудового розслідування, зокрема з урахуванням перспектив реформування вітчизняного законодавства. Слушною вважаємо позицію щодо невключення часу ознайомлення з матеріалами, до яких надано доступ сторонам кримінального провадження, до строку розслідування, що здійснюється після закінчення розслідування.

На підставі викладеного сформульовано пропозиції щодо приведення норм КПК України, які регулюють кримінальну процесуальну діяльність прокурора, у відповідність до вимог Конституції України, ураховуючи прийняті конституційні зміни у сфері правосуддя.

Окрім цього, вивчено питання діяльності прокурора як процесуальної сторони в особливих порядках кримінального провадження, зокрема кримінальних проваджень на підставі угод, особливостей притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які мають процесуальний імунітет. Відносно останнього запропоновано наукові рекомендації щодо оптимізації процесуального механізму притягнення до відповідальності таких осіб, процедури вручення повідомлення про підозру окремим категоріям осіб, відносно яких передбачено особливий порядок кримінального провадження, чітке розмежування функцій прокурора – керівника органу, який складає і підписує підозру, та процесуального керівника, що її вручає. Учений намагається вдосконалити не лише кримінальне процесуальне законодавство, а й інші галузі права, пов'язані з

процесуальною діяльністю прокурора. Ідеться про наукові пропозиції щодо наділення спеціального прокурора – члена слідчої комісії Верховної Ради України, який здійснює розслідування, повноваженнями, передбаченими КПК України. Якщо таку пропозицію законодавець не підтримає, то в чинній редакції Закону, на думку автора, необхідно вилучити термін «прокурор», оскільки без прав, наділених кримінальним процесуальним законом, ця особа автоматично набуває статусу дослідника, а не прокурора.

Аналізуючи діяльність прокурора, пов'язану з негласними слідчими розшуковими діями, автор видання обґрунтовує доцільність якісного технічного закріплення результатів негласних слідчих розшукових дій, важливість надійного збереження цифрових носіїв та інших матеріалів документування злочинів, оскільки від цього нерідко залежить результативність кримінального провадження, зокрема покарання злочинця.

Перевагою монографії є наявність значної кількості прикладів із практики, зокрема власної практики автора під час роботи в органах прокуратури.

Зміст видання загалом означений творчою новизною. Дослідження виконано на належному науково-методичному рівні. Праця має наукове й практичне значення, її положення можуть бути використані в законотворчій діяльності, правозастосовній практиці та навчальному процесі.

Викладене дає підстави стверджувати, що монографія І. В. Рогатюка «Процесуальна діяльність прокурора на стадії досудового розслідування» є вагомим внеском у систему наукового забезпечення практики кримінального судочинства та може бути корисною для науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів юридичного профілю, практичних працівників правоохоронних органів і всіх, хто цікавиться проблемами кримінального процесу.

Рецензія надійшла до редколегії 19.04.2017
